

Antal Balázs

A FIÚK BALLADÁJA

1.

Bejött a terembe egy nagyobb gyerek, hogy kihívja, a fiú meg vele ment. Elsőre nem akarózott neki, követte mégis. A többiek szemlesütve lesték. Azután meg az ablakból. Nem görnyedt össze, mint a beszariak, kihúzta magát, a fejét fölvetette. Azért a szemén látszott a bizonytalanság. De éppen senki sem nézett rá. Odakint azok már várták. A hátsó udvaron, ahol nem láthatták a tanárok a nevelőiből. Odanyomták a követ a kezébe, hogy dobjon. Meg a másiknak is. Sorra adogatták nekik, ahogyan ők ketten elvétették egymást. Azt mondták, ne legyenek enynyire bénák. A fiú nem akart béna lenni. A takonypóc, akit elébe állítottak, valamelyiknek az unokatestvére, ugyanolyan béna volt, mint ő. De hát a fiú volt a nagyobb, mert a másik csak egy takonypóc volt, ezért őneki kellett hogy sikerüljön. Sokadikra találta el mégis rendesen. Addig csak úgy itt-ott a karjukon meg a lábukon dobták meg egymást, vagy a ruhájukon. De az azoknak kevés volt. Semmi. Azalatt megharagudott magára, hogy még erre sem képes arról a pár lépésről, amit azok kettejük között kimértek. A takonypóca is sikerült megharagudnia legalább kicsikét. Szüksége volt a haragra, hogy igazán meg akarja dobni. Mert anélkül, hogy ő magától is tényleg akarja, nem dobhatta meg. Türelmesen várták végig, míg összejött. Neki kellett hogy összejöjjön. Közben ki komolyan, ki meg gúnyolódva biztatta az éppen soros dobót, célozzon pontosabban. De hát nem volt abban célzás, egyszerűen csak hol így sikerült, hol úgy. Végül a szemöldöke fölött, a homlokán érte a kő a takonypócot. Egyet kiáltott, odakapta a kezét, elfordult, összegörnyedt. Amikor meglátta az ujjain a vért, felvisított. Azok meg akkor a fiúra vetették magukat.

A terem ajtajáig még visszafordulhatott volna. Hogyha eszébe jut valami. Vagy úgy tesz. Mondjuk a lecke. Neki sem jutott eszébe többször, mint a többieknek, csak ő meg is csinálta és elolvasta a könyvből otthon, amit kellett. Nem szeretett szenvedni, szerette letudni hamar, és aztán elfelejteni. Így aztán se az, se más nem jutott az eszébe, mert csak az járt a fejében, hogy a nagyfiúknak odakint órá van szükségük. Tízből tíz másik ment volna gondolkodás nélkül. Csakhogy nem másvalakit hívtak, hanem őt. Ami jelentett valamit. Nem csak neki,

mindenkinek. Nem kellett kimondania senkinek, a fiú akkor is tudta, micsodát. Azt hitte. Úgyhogy felszegte a fejét, és kiegyenesítette a hátát. Mégis megkapaszkodott egy pillanatra az ajtófélfában, és nedves tenyérynym maradt rajta a keze helyén, amikor elengedte. Nem tudta volna megmondani, honnan a tétovaság, a sejtett zsibbadás. Mint aki billegő palló felé közelít, amelyen könnyű elvéteni a lépést, ám hogyha sikerül végigegyensúlyozni rajta, átér a partra a többiek közé, ahonnan vissza se kell néznie oda, ahol senki se marad akkor. Az az egy se, aki ott volt. Aznap nem volt palló. Azt hitte, a kődobálás az. Pedig az egyből a szakadék volt.

Gyorsan történt az egész. Pár percet, ha tartott. Egyedül a fiúnak tűnt olyan soknak. Előbb jól megnézték a takonypóc homlokát, ahol megkarcolta a kő. A fiú akkor már tudta. Annyit még ki bírt nyögni, hogy bocsí. De máris sebesen száguldott ki alóla az iskolaudvar. Felsikoltott benne a saját hangja, hogy mért nem tud vigyázni! És már nem a takonypóca gondolt akkor, hanem magára. Nekiestek. Ütötték, verték, rugdosták, ahol érték. Ki a foga közt sziszegve, ki meg kivörösödött képpel kiabálva szidta az anyját meg az egész fajtáját. Megszívták a taknyuk és leköpték. Kidobhatta volna a szemét is, fröcsögték a habzó nyálukkal. Meg hogy könnyű a kisebbet. Most meglátja, milyen, ha a nagyobbak esnek neki. Megragadták a haját, és majd kitepték. És majd kitepték, és majd kitepték, és majd kitepték újra meg újra.

Az első pillanattól rázta a zokogás. Arról, hogy elfusson, szó sem lehetett, közrefogták. Amúgy sem lett volna hova bújni a gyávaság és a félelem elől. Hogy meglássák. Bár látták így is. Semmi más nem volt, amit lássanak. Visszakiabálni sem mert. Az iskolában nem lehet kiabálni. Csak túrt. Összegömbölyödött, ahogy tőle telt, de nem sokat segített. Figyeltek, hogy oda üssenek, ahol védtelen. Amúgyis annyian voltak, hogy jutott mindenhova. Az ő karjában meg aztán nem sok erő volt. Most még annyi sem.

Legfőképpen persze a csalódás. Csak azután az ökölcsapások. A bőr és az ízületek ruganyosak. A hám felszíne megsérül könnyen, az inak, a hús, a csont annál nehezebben. Ha ugyanolyan puhacsontú üt és rúg, vagy majdnem ugyanolyan. Attól még nagyon fájhat, de hamar elmúlik. A másik fájdalom mélyre mar, és ott megül, közben a felszínen szinte semmi sem látszik. Ragacos és nyúlós és mindenbe beletapad. Maga után húzta az iskolaudvaron és a folyosón, aztán a tanteremben. Ráragadt az iskolatáskájára és abban minden egyes füzetre, könyvre, ceruzára. Rátapadt a ceruzahegyezőre. A tornazsákra. Rátapadt arra

a rohadt sötétkék iskolaköpenyre. Abban a rohadt kék köpenyben végig kellett cipelni az egész ragadós moslékot az iskolától hazáig az úton. Közben a házak ablakából figyelték. Ha nem voltak ott, hogy lássák, akkor is tudták. Az iskolában még csak sunyin vigyorogtak, de otthon teli szájjal röhögtek rajta. Lehetett tudni meg érezni, hogy miért, de megmondani nem lehetett volna. Szavak nélkül is hasogatta a szívét.

Nem merte elmondani. Kiverte a verejték, ha arra gondolt, hogy kitudódik. Ha kérdezik, ki kezdte, ő kezdte. Csak gyenge mentséget lehetne találni, hogy miért a magánál kisebbet. Ha azt mondják, ugorj a kútba, te beleugrasz? Ismerte azt a szót, hogy csapda, de nem jutott eszébe. Csak az jutott eszébe, hogy jobb lesz meglapulni. Ezt még jobban ismerte. Meglapulni a könyvek és a füzetek között, belebújni a leckébe. Egyik szenvedésből a másikba. Most ez a kisebb. Tagadni mindent, a biciklire meg a futball-labdára fogni. Közben a szoba mélyéből fülelni kifelé csendben. A madarakat, a gépeket, a kutyák ugatását, meg az emberi beszédet, kiáltozást. Meg ahogy becsapják az ajtót, az ablakot, földhöz vernek valahol valamit, szerszámot, fémcsőrömpölés, káromkodás, dobogó, szaladó léptek, az övök, az övéikéi, apjuké, anyjuké, nagyapjuké, öreganyjuké. Ha meghallotta valamelyikük hangját az utcáról, kidermedten figyelt, nem róla beszélnek-e, nem őt nevetik-e ki. Mit mondana a szüleinek akkor, ugyan miért nevetnek rajta?

Éjszaka nyugtalan, vad bizsergés zsongott a lábában a talpától a combjáig, és még a két karjában is, csak hánykolódott. Nem akarta, hogy észrevegyék, de nem tudott elaludni. Magában sokáig, nagyon sokáig számolt. Néha már elvétette, mert félálomba ringatta magát, ám mindig felriadt megint. Azt álmodta, mindenki rájött, hogy nem jó tanuló. Hogy egyszerűen csak a jegyei jók. És hogy nem gazdagok. Egyszerűen csak nem olyan szegények. Akkor előlről kellett elkezdeni a számolást, és aztán újra és újra. Könnyek csurogtak a szeme sarkából közben. Ezerféleképpen elképzelte, de mindegyik képzelgésben tudta pontosan, hogy soha nem lesz képes visszaadni semmit egyiknek sem. Se pedig megvédeni magát, ha megint nekiállnak. Tudta, hogy lesz még olyan.

Azután az utcán rúgták le a szemközt száguldó bicikliről, bakancscsal. Akkor indult el az iskolába. Még látszott a házuk a háta mögött. Amint kiért a bekötőútról, egyből ott, az elágazásnál. Belezuhan a nagy, sáros árokba. Lebukfencezett az oldalán, fejfelé zuhan az aljára. Pár centire attól, ahonnet már kibetonozták. Mire feltápázkodott, a felsős a bringájával sehoh se volt. Csak a lábnyoma a gyomra táján,

meg a nyála a hajában, mert estében még le is köpte. Az legalább nem fáj neki. A felsős után kiabált. Meg se gondolta, zokogott, és csak üvöltözött. Ordított, ahogy a torkán kifért, és hát, igen, olyanokat. Az öregek, akik az utcát lakták, erre előjöttek. Addig nem jöttek elő, addig minden csöndben történt, most felfigyeltek. Nem láttak senki mást, csak őt. Nem hallottak semmi mást, csak az ő szitkozódásait és káromkodását fényes nappal a falu közepén. Aztán meg azt látták, hogy mocskos arccal, tépett hajjal, csapzott ruhában megy, megy azon a rövid úton, ami már megint olyan nagyon hosszúnak tűnt neki, hogy nem akart sehogy se véget érni. És bár ne is ért volna véget soha. De ezt az öregek már nem tudták. Csak azt hallották, mit kiabált, meg hogy most nem köszönt.

Piszkos ruhában ment fel az iskolába. Beletört a fű, átáztatta a sár. Nem maradt ideje visszafordulni, hogy átöltözhessék, elkésett volna. Választott, melyik a kisebbik rossz, ezt választotta. A karja horzsolásokkal teli. Az arca kisírva. Az iskolában mosdott meg az udvari csapnál. Úgy-ahogy. Amikor meglátták, a többiek köréje gyűltek. Nem akarta senkinek elmondani, elmondta mégis. Amint hátat fordítottak neki, nevettek. Nem vette észre. Némelyik szemtől szembe is. Azt észrevette. Azt is akarták. A tudtára akarták adni, hogy megértették, vele szemben mindig bátrak lehetnek. Mert ő gyáva és gyenge. A gyáva és a gyenge a tanárokhöz fordul. A gyávát és a gyengét a szülei pátyolgatják. Ők meg magukban is erősek. Neki is meg kell tudnia, milyen az erősebbtől félni. Milyen alulmaradni. Nekik meg az ellenkezőjét. Egymástól tanultak, nem is tudtak róla.

Aznap mondani kellett valamit odahaza a ruháról. Meg a tanító néninek. Aki néha azzal vágott vissza némelyik gyereknek, bányászok, gyári dolgozók, egyszerű szegények gyerekének, amikor elmesélte, mire vágyik, hogy álmodik a nyomor. De csak azoknak, akik az órákon direkt idegesítették. Őneki nem. Őneki nem mondott soha rosszat. Őt mindig megdicsérte. Ami nagyon jó volt. Ami miatt azon a parton maradt, ahol végül is nem volt rajta kívül más. És ahol most elsírta volna magát, ha a tanító néni egy rossz szót mond a ruhájára. Az pedig a többiek előtt nem lett volna jó. A másik partról nevettek volna végig az egészet. Ahonnan amúgy is. És akkor elmondott volna egészen biztosan mindent, és akkor még jobban egyedül marad. De így a tanítás végén, mikor mégis félrehívta, azt felelte, csak úgy magától esett el, és nagyon sajnálja, amiért ilyen ruhában ülte végig az egész délutánt.

A tanító néni azt mondta, máskor ne rendetlenkedjen útközben. Mert az anyukájának ezzel most szomorúságot okoz majd.

Néha nagyon szeretett volna rendetlenkedni. Csak nem akadt kivel. Nyáron legfeljebb. Akkor ami az iskolában történt közöttük, elfelejtették. Minden nyáron elfelejtették. És nem is kellett addig várni. Csak amíg megjött a jó idő és a hétvége. Az utcabeli fiúknak nem volt bőrlabdájuk. Az övével játszottak mindig. Most is úgy hívták ki magukhoz, minthogyha nem történt volna semmi. De hát nem is történt. Ott rugdosták órákon át a házak között, egészen belefeledkezve. Olyankor egyedül az számított, ki kivel van, és melyik kapura játszik. Kapus nem akart lenni senki, váltották egymást. Paradicsomkarókból tákolt, derékig érő kapuik voltak, lyukacsos krumpliszákókból felrajzszögezett hálókka. Egy ilyen elé állt be a fiú is, amikor rá került a sor. Aztán egy perc múlva az egyik jóval idősebb nagyot bikázott a labdába, és gyomorszájon találta.

Még nevetve állt a lövés elé a kapuban. Annak a kicsi térnek megvoltak a maga trükkjei, és persze a kicsi focikapuknak is. Ekkora helyen, ekkorka kapukra játszva még akkor is többre mentek ésszel, mint erővel, hogyha erőből jóval több volt a legtöbbjüknek, mint amennyi észből jutott nekik. Az a gyerek mégis az erőt próbálta ki. És pontosan célzott. Mondjuk nem volt valami messze a fiútól, nem is lehetett. Nem akart gölt rúgni. A fiú összegörnyedt, és még térdre sem esett, már könnyezett a lezárt szemén át.

Azután is sokszor állt csak úgy az ablakban. Elnézte a házat, a házukat. Már nem szaladt, ha hívták, hogy menjen velük. Már nem akart velük lenni. Azután végül többet nem is hívták. És akkor már nem kellett soha gondolnia sem rájuk. De gondolni azért még gondolt. Hol ritkán, hol sűrűbben. Végül egyáltalán nem.

2.

Amikor szóltak, abba kellett hagyni a focit. Abba kellett hagyni mindent mindig, nem lehetett semmibe se belefeledkezni. A két bátyja szerencsére vele volt. Hogyha nincsenek együtt, akkor őket kellett volna előbb megkeresnie, mert egyedül nem bírt el az öreggel. Még csak harmadikba járt. A nagyobbik bátyja nyolcadikba, a fiatalabb hetedikbe. Ők már nagyok. Lázás szemében az a valaki, aki szólt nekik, a földön feküdt a térdét felhúzza, összegömbölyve, fogatlan szájjal

tátogva a kintől, amit a rúgások okoznak neki. Valamit sejtetett, nem jött közel, az útról kiabált be. Most a játék megállt, és körben a házaknál is mindenki megállt és odanézett, hogy ki az, és kinek kiabált. Szó nélkül álltak ki. És csak ne is kelljen szólni, és hozzájuk se szóljon senki. Tűnjön el mindenki, és aki hallotta ezt az egészet, felejtse el. Még azelőtt se tudja, mi volt, amit hallott. Ne értse. De persze értették. Mindegy. Csak tűnjenek el.

Mintha a szedett-vedett rongyokban nem is lenne senki, hanem csak úgy az árokba dobták volna. De közben mindenki látta, hogy valaki mégis ott van, és persze azt is, hogy a nagyapja az a valaki. Azt a hatvan kilónál sose több halom csontot és bőrt egymaga vitte el hazulról reggel, és most hármuknak kellett onnan végigcipelni azon a nyomorultul hosszú úton, amelyik, akárhogy méregette magában, csak egyre nyúlt és nyúlt onnan a kanyartól, ahol megtalálták az öreget, a kicsi házig az utcájuk hátuljában. Fogynia kellett volna a lábuk alól pedig, hiszen mentek és csak mentek, gyorsabban is, mint mikor teher nélkül, mert olyankor annyira nagyon ráértek, mégis nőtt, és végtelen hosszú lett és végig égető.

A bátyjai két oldalt tartották a karjait átvetve a vállukon, mint valami keresztről lefeszezett mártírt, ő már nem fért oda, de nem is volt rá szükség, csak hol mögöttük, hol előttük ment, mintha a ministránsa lenne ugyanannak a vértanúnak, ám füstölő lengetése vagy szenteltvíz hintése helyett csak odakapva hozzá néha-néha, de ha nem kap oda, akkor se történik semmi. Attól még együtt kellett velük lennie, mert a világon semmi keresnivalója nem volt másfelé sem. A bátyjai nyögtek a súly alatt, ami nem lehetett az öregé, hanem valami rettenetes csont vagy bőr vagy húsmágnés vonzása volt, ami a földre rántaná. Amiatt nem tudja a lábát sem elemelni tőle, csak úgy vonzsolódik a csizmáiban ott mögötte, hogy a két talpa az égre fordulva hátranéz.

Nem tudott olyan helyre állni, hogy ne hallja, mikor motyogni kezd, és azt bugyborékolja föl, hogy Kurva kölykei, rohadt kurva kölykei, meg akartok ölni, az isten basszon meg titeket. Halkan folyt belőle, mint a nyál a tátva maradt szájából, olyan erővel mégis, hogy lüktetni kezdett az aszfalt a lábuk alatt. A lüktetés végigszaladt az egész elviselhetetlenül hosszú egyenesen, el az utcájuk előtt, ott dobogott az út bőre alatt fel a hegyre, ameddig csak végig lehetett rajta látni. Minden lüktetett és rángatózott, mintha a nagyapjukból folyó mérges zsolozsma képes lenne megrengetni a föld gyökerétől a tetejéig az egész hegységet, amely alól a napvilágra akar törni a felkrárogott átok.

Vagy már be is teljesedett. Mert akármerre nézett, kint állt az udvaron, a kapuban, az út szélén az a sok tátott szájú fogatlan vénasszony, mintha most mászott volna elő a pokolból mindegyik. És amelyik nem állt, az jött velük szembe. Rengett a lábuk alatt a föld. Bámultak és lestek. Őket nézték. Reszketett és vibrált a szemük nézésétől a levegő. Forgott a szemük és grimaszolt az arcuk, és a szájuk járt és járt, azzal a kihallgathatatlan sugdolózással, amelyeknek így is lehetett érteni minden szavát. Vagy legalább tudni. Mondtak valamit, és előtte meg utána odanézték őrájuk. Még csak a markukat se tartották a szájuk elé. A nagyapjuknak nem kellett tettetnie, de nekik igen, hogy észre se vesznek semmit. Amikor kellene, akkor nincsenek sehol. Most meg igen. Amikor eltakarodhatna az egész világ, akkor mindenki előjön, és kimászik a fényre. Csak azért az egyért, hogy lássák. Ő meg ezeket a boszorkányokat látta, ahogy a szemük az üregéből kifordul, és az arcukon lecsorog az undorító taknyos kocsonya.

Mentek végig a napverte, kiszikkadt, tűzforró aszfaltúton, akár valami régi, vad isten kizasított rongyosok, akik a hitehagyottak szent, koldus megváltóját menekítik a pogányok megvetésétől üzve, akik őrájuk mondják, hogy pogányok, nem vesszőfutásban, mert gyalogolni is alig bírtak, csak vergődve, vonszolódva, de közben úgy szakadt róluk a verejték, hogy látszott, majd megszakadnak ebbe is. Még ő is, aki csak az elő- vagy utóvéd volt. És az egyik asszony köpött, és a másik olyan arccal nézett rájuk, mint akinek magának is fáj, de ők vissza nem néztek volna rájuk semmi pénzért, se ha szánakozást, se ha együttérzést adnának cserébe, mert nekik nem kell se ez, se az, annál a letörülhetetlenül rájuk íródott szegénységük ellenére is büszkébbek, ahogy ott négyen egyként vánszorognak, épp abból az egyként érzésből sejtve hozzá az erőt. Ami addig tart, ameddig haza nem érnek, mindnyájan tudják, ott majd az töri össze legelőbb, akinek pedig egyben kéne tartania, és aki miatt most létrejött, és nem is csak egyszerűen úgy, hogy kiválik közülük, hanem hogy őket magukat is egymással szembefordítja. De az odébb van még. És látta, ami még odébb lesz, ezeknek az öregasszonyoknak az arcát, amikor elmegy majd mellettük, köszönés nélkül, vagy hogy csak rájuk is nézne, milyen arcuk lesz, mikor levegővé válnak, és hiába ejtik el a szatyrukat meg a botjukat, és hiába is hívják, hogy segítsen nekik. Akkor milyen arcot vágnak majd, ő már most látta.

És látta magát, hogy nem fordul be az utcájukba, csak megy tovább, egyenesen, föl a hegyre. Hiába szólongatják, nem is lenne ott, hogy hallaná. Csak menne, mint a holdkórosok, nem állna meg a falu végén

se, menne, míg a másikba nem ér. Megkeresné az unokatestvérét. Vagy valakit. Akárkit. Csak nem ott kötni ki, ahol pedig ki fog. De az elcsavargás vége akkor is ugyanaz lenne. Mert a vége mindennek ugyanaz. Az viszont annál is rosszabb lenne, hogyha ők vinnék vissza, a bátyjai. Látta a bátyjait, ahogy utánamennek, mert ha nem mennek utána, kapnak érte. És akkor azt mondanák, mikor megtalálják, hogy őmiatta van. Pedig ő nem olyan hernyóember, aki maga miatt akarná. Akkor inkább nem csavarog, mint hogy megtalálják. Csak egyszerűen valahogy nem akart ott lenni, ahova mennek. Seholy nem akart lenni.

Már azelőtt hallotta, mielőtt odaértek, hogy a többiek úgy rugdosták a labdát, mintha félbe se hagyták volna. A gyomrában forgott bent egy nagy kemény gömb ettől mindjárt, és ahogy közeledtek feléjük, csak egyre keményedett, és egyre nagyobb erővel rugdosta valaki bentről egyenesen a hasának, hogy kilője a bőrén keresztül a világba. Nevettek és kiabáltak az utcán a többiek, és már tudta, hogy ők rugdossák azt a másik labdát is ott belül, pedig az a kőből lehet, ezek meg mind gyöngék, és gyöngö nagyon a lábuk. Aztán amikor meglátták jönni a komor menetüket a vállukon cipelt nagyapjukkal, akkor azzal az utcaival abbahagyták. De őbenne a rugdosás csak még erősebb lett. Hallani lehetett a duhogását. Annak a lüktetésére lépett, hogy a lábát jól odacsapva majd a cipőre foghassa. Mind őket nézték, csak az egyikük fordított hátat. Az értette egyedül, mi történik, és mit csinálnak. Emelt fejjel ment előttük, hogy lássák, olyan férfias dolgot csinál, amit ők sosem, mert nem viseltek felelősséget még senkiért, és ekkorát talán soha nem is fognak. Beledöndült az egész mindensége, hogy nem fognak. Nekik viszont kell. És már mindjárt úgy ment, mint aki nagyon fél attól, hogy meglátják, mennyire fél. Harag gerjedt benne, amiért így látják. Rájuk haragudott meg. És akkor valamelyikük rájuk köszönt.

A nagyapja az utca elejébe érve azt suttogta önekik hármójuknak, hogy Szakadtatok volna bele a kurva anyátok picsájába, szar szemét kölykei, hogy engem így gyűlöltök. Mindennél jobban szerette volna, hogy még suttogni se suttogjon most már semmit, se ne motyogjon. De amikor ráköszöntek, akkor belekezdett megint. Nem lehetett érteni, mert amazok nem beszélték azt a nyelvet, bár a szavai ugyanazok voltak, mégis fordult egyet az ég meg a föld a szeme előtt, és odabent is, de már nem a gyomrában, hanem maga a gyomra fordult fel. És aztán csak forgott és forgott, amíg látták amazok a nagyapjuk arcát, azt az elbambult arcot, meg az üres, fekete szemeit.

Akkor árulta el magát, amikor odanézett. Nem is volt az rendes odanézés, anélkül is tudta, melyiküknek kellett még most is annyira

jógyereknek lennie, hogy köszönjön a nagyapjuknak. Inkább csak a szeme rebbent meg. Mindenkinek kell legyen barátja, akitől kérhet ezt-azt néha, és elsőnek az lesz az, aki a szomszédban lakik, akármenynyire hülye. Még hogyha ennyire is. Csakhogy abban a rebbenésben minden benne volt. Nem lett volna szabad benne lennie, de benne volt. Nem lett volna szabad látniuk. Nem lett volna szabad köszönniük. És akkor nem lett volna mit látni sem. Különben felszegte rögtön megint a fejét, és előre nézett mereven, amerre a házuk volt, de nem azt nézte. Pedig akik odahaza voltak, még nem tudták. A nagyanyja, az anyja, meg a húga. Vagyis tudták, de nem úgy. Már a hároméves húga is tudta, aki nem mondott ki még egyetlen szót sem életében, nem tisztán, és egyikük sem csodálta. Mert a csoda az lett volna, hogyha másképpen történik, mint a rendes családoknál. De hát ők egy rendes család voltak az utca végi kicsi és öreg házban, mely még a megrogyó tető alatt is olyan volt apró ablakszemeivel, szűk tornácával, görbe kéményével, amely örökké füstölt, mert a sparhéttal főztek is, fűtöttek is, a mögötte púpozódó hátú zöldbe borult domb alatt, mintha valami meséből ködlött volna elő. Ő már régen hallott mesét. És már akkor régen se hitte el, hogy a vége mindig csak jó lehet.

Amikor hazaértek, már nem engedték ki őket. Rájuk mérték az árát annak, hogy így hozták haza az öregüket. Mert az nem megy, hogy mindenért csak az asszonyok bűnhődjenek. Összeszorult torokkal lestek mind a hárman ki az utca felé. Az ő torka volt a legjobban összeszorulva, meg a gyomra is, mert mégiscsak ő a leggyengébb a hűgük után. Aztán meglátta a láthatatlanul imbolygó nagy embert. A maga lábán jött. Ha kétszer annyi fia van, annyi sem bírta volna hazacipelni, ha nem bírja el magát. De bírta. És ilyenkor akármennyi fia is volt, egy se akadt köztük, aki a vérben forgó szeme elé szívesen került volna. Mégis mind oda kerültek. Az anyjuk annyit mondott, ne hagyják magukat. A nagyanyjuk nem mondott annyit se. Jött hazafelé az az erős ember, akiben a bánya még mindig hagyott erőt. Bár ne hagyott volna.

Azt ordította neki az apja, hogy Hülye majom gyerek, rohadék szemét geci. Az anyja megrántotta az inge ujját, éppen csak annyira, hogy kettejük közé húzza, mert először az anyját mondta el minden kurvának. De aztán már elfelejtkezett róla. És annyiból jobb is volt így, hogy az anyja védte a kislányt, mert a kislányt még védték, még ha az egészszől nem is védhették meg. Ő meg elkezdett hátrálni az asztal körül az apja elől, arra, amerre a bátyjai voltak, de azok, amikor közelebb ért, hátulról előre lökték, maguktól távolabb. Akkor kapott egy

akkora pofont, hogy attól majdnem összeesett. És nem juthatott ki a házból, akkor még nem, azelőtt nem, hogy vége lett volna. De vége csak akkor lett, amikor a nagyapja is feltámadt a dikóról, ahova lelökték, és akkor is csak az ő számára, ahogy a pillanat adódott, és egy kicsi, szűk tér nyílt tőle a tornácig, a többieknek még nem.

A csukott ajtó a hangokat lefojtotta. Akármilyen rozzant ajtó is volt. Hallotta már kintről, az utcáról. Onnan csak az ismerte fel, mit hall, aki volt már bent ilyenkor egy bezárt helyen. Még akadtak ilyenek néhányan. Amikor a kertkapun át elszaladt, ami a másik utcára nyílt, ott mindjárt azokba is botlott, akik tudták, ugyanúgy tudták, mint ő. És attól már mindjárt úgy néztek rá, úgy szóltak hozzá, és úgy bántak vele, mint akik mindent tudnak róla meg a testvéreiről, mert egy életen osztoznak velük. De ő ezekkel még a levegőn sem szívesen osztozott. A nyamvadt nyomorukkal a szakadt ruháikban, a mosdatlanságukkal, az egész mindenségükkel, amiről lerí, kicsodák-micsodák, hogy olyanok, mint a cigányok, ami még rosszabb, mintha tényleg cigányok lettek volna. Ezekben meg őbenne semmi közös nem volt. Ha azt gondolják, hogy van, akkor rosszul gondolják. De azt is tudta, hogy nem csak ezek gondolják így. Hanem ott azokon az utcákon annyian. Egyformáknak gondolják ezeket vele meg a testvéreivel. És erről ezek tehetnek. Ki nem állta őket.

Szerette volna megmutatni, hogy ő igazából nem rossz attól, hogy rosszat tesz meg rosszakat mond direkt. Csak megértette, hogyha semmit sem csinál, akkor észre sem veszik az öregek, akik az utcákat lakják. Még így sem voltak annyira kíváncsiak rá. Amikor pedig látta a közönyüket meg a nemtörődömségüket, tényleg előntötte a düh. Akkor aztán a küszöbükre szart, akkor aztán beledobta a kismacskájukat a kútba, betörte a kövel az ablakukat, vagy csak azt kiabálta nekik az utca másik oldaláról, amit a legjobban irtóztak magukra venni és meghallani. Tudják meg akkor, milyen a valódi rossz, ha őt annak mondják. Már rég nem irigyelt senkitől semmi mást, csak azoktól azt az egyet, akikre figyeltek, és akik megtudták mutatni, hogy jók. Ő meg nekik mutatta meg, hogy valamiben jobb náluk. Erősebb, vagy ha nem, akkor okosabb, és rászedi őket.

Másnap új nap kezdődött, amelyikben megisméltődött az, amelyik éppen elmúlt. Mert már abban is az előző ismétlődött, mint ahogy az előzőben az előző előtti. Egy végtelen körben pörgött vele az élete, és el se tudta képzelni, hogy lehetne másmilyen, mert a képzelete is csak egyhelyben járt. Annak sem volt onnét kiútja. Aztán elmúlt az az idő is, amikor képzelete volt még.

3.

Az ilyeneknek a temetésére nem jártak el. Az ilyenek temetése annyira nem érdekelte őket, hogy meg se kérdezték, mikor tartják. Az életük sem érdekelte őket. De abból nem lehetett teljesen kimaradni. Hiszen az orruk előtt zajlott, a szomszéd házban. Mégis egy egész világ állt közöttük. A fiú nem gondolkodott el rajta, vajon mit éreznek most a barátai, mert tudta már, hogy fogalma sincs az életükről. Neki az apjuk csak egy nagy magas, bajszos ember volt. Akit most már annyiszor se lát majd, mint eddig. És hallani se hallja.

Nem sokkal később az anyjukkal elköltöztek onnan. A nagyszülők maradtak csak a régi, kicsi házban. Hogy úgy múljanak el magukban, maguknak, ahogyan akarnak. A nagyapjukat még sokszor látta, nagyon-nagyon sokszor. Kopott alkatrésze lett egyre gyorsabban kopó iparvidéknek. Egy darabig úgy tűnt, elfogynak az ilyen alkatrészek. De aztán hirtelen nagyon sokan lettek, és azt se lehetett mondani, hogy a semmiből, mert itt voltak mindig ezek az útszéltől útszélíig tántorgók, egy régi világ maradványai, akikről nem gondolta volna senki sem, hogy az újnak is a csírái lesznek.

A gyerekek ritkán jutottak a fiú eszébe. Persze úgy gyakran, mint az utcához tartozók, a házhoz, a nagyszülőkhöz. De csak úgy magukban nem. Látni nem látta őket, mert soha nem jöttek még csak látogatóba sem. Ha mégis, csak annyi időre, ami alatt észre se vette. Emlegetni egy darabig hallotta még egyiket-másikat, mint valami istencsapásait, akikről megszabadult a falu. Aztán az emlékezetük megszélidült, ahogy egyre jobban elvadult a vidék. És közben a fiú is felnőtt.

Az anyjukkal egyszer még találkozott. Majdnem két évtizednyi időn túlról. Azért megismerték egymást. Az asszony olyan sokat nem is változott. Talán mindössze annyit, amennyitől láthatóvá lett, hogy nem volt soha másoktól igénytelenebb, csak igénytelenebb ruhákat hordott abban a távoli múltban. Már nem. Megkérdezte a fiút, mi van vele. Felvonta a szemöldökét, kicsit kihúzta magát, megemelte az állát, felszegte a fejét, mikor meghallotta, hogy még mindig iskolába jár. A fiú felismerte ezt az arcot, annyiszor látta, annyiaknál, amikor igazuk volt vele szemben, mert azt hitték. Sokszor hitték, akiket az élet iskolázott, ezért nem szorultak rá arra, hogy még külön is tanuljanak.

Azt mondta, hogy az ő gyerekei már rég dolgoznak, és pénzt keresnek. Bólintott, mosolygott, fénylett a szemében az érzés, amelyik megnyugtatta, mert a fiú fölé emelte jóval, és ott tartotta. Nekik már

nem kell gyötörniük magukat, meg a leckével szenvedniük, mondta. Mert ilyen az élet. És van, aki jól csinálja. Egy kicsit bólogatott. Az élet ilyen. Egy kicsit nevetett ezen a fiún, akinek amije csak van, azt mind készen kapta, és nem tudott még hozzátenni semmit, mert mindenre az iskolában tanítják, de otthon nem tanították meg élni.

Az élet azonban olyan is, hogy egyes találkozások után ketten kétféleképp nevetnek, és kétféleképp mesélik el otthon, hogy a másik, akit láttak, milyen szerencsétlen. Azután elfelejtik, mint a futó kellemetlenséggel járó csípést. A sorsból kihullott emberek egyike-másikához semmi jó emlék nem fűződik, de attól még ottragad az ilyen is beékelődve a múltba, ami nélküle másmilyen lenne.

És még inkább másmilyen lenne azok nélkül, akikhez fűződik jó is, rossz is, amiből ennyi év után valahogy a jó tud kicsurogni, meg nem lehet mondani, miért. De azt igen, hogy mindez része az ember életének, és nem is feltétlenül csak olyan semmilyen része.

Férfiak voltak már mind a ketten, amikor végül találkoztak, családos emberek, olyan helyen, ahova családos emberek járnak egyedül, otthon, vagyis ahol az otthonuk volt régen, és a falusi búcsúkon megint az lesz, mert feltámad, mikor mindenki ott van, könnyű zsvajban, nyári nagymelegben, sokadalomban. Másféle súlyokkal, másféle könnyűséggel.

És az egyik azt kérdezi: Megismersz még? A szomszédotokban laktunk kiskorunkban. Emlékszel rám?

És a másik azt feleli: Hogyne emlékeznék!

A kézfogással a szavak azonban rögtön megtorpannak, a tanácsalanság közójük áll. Minden suta kérdés hamis lenne ennyi év után, és csak jelentéktelen félszavakkal lehetne válaszolni. El sem lehet kezdeni sehonnét, mind a ketten tudják. Lezárni mégis le lehet.

Tudom, hogy ez most hülyén hangzik, de nem tudnál adni holnapig egy ezrest?

Nincsen nálam készpénz.

Soha többet nem látták egymást.

Prae, 2024/1.